



ระหว่างทางกลับบ้าน : การถวิลหาบ้านเกิดในกวีนิพนธ์ไทยที่ได้รับรางวัลซีไรต์ ปี 2562
On the way home: A nostalgia for his hometown in Thai poetry that won the 2019 Cerite Award.

คุณาพร ทองลอย^{1*} และพัชลินจ์ จินนุ่น²

Kunaporn Thongloy^{1*} and Phatchalin Jeennoon²

¹ นักศึกษาปริญญาโท, สาขาวิชาภาษาไทย, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยทักษิณ

¹ Graduate Student, Department of Thai language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University.

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาภาษาไทย, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยทักษิณ

² Assistant Professor, Ph.D., Department of Thai language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University.

*Corresponding author, E-mail: new151233@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการถวิลหาอดีตในกวีนิพนธ์เรื่อง ระหว่างทางกลับบ้าน กวีนิพนธ์ไทยที่ได้รับรางวัลซีไรต์ ปี 2562 ของอังคาร จันทาทิพย์ โดยใช้แนวคิดโหยหาอดีต นำเสนอผลการวิเคราะห์แบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลของการศึกษาพบว่า กวีนิพนธ์สื่อถึงการถวิลหาอดีตใน 2 ประเด็น คือ การถวิลหา “บ้านเกิด” และ การแสวงหาความหมายเกี่ยวกับ “คุณค่าของชีวิต” โดยผู้แต่งใช้กลวิธีทางภาษาที่เชื่อมโยงกับการถวิลหาอดีตใน 7 ประเด็น คือ การใช้เรื่องเล่าเพื่อสื่ออารมณ์ความรู้สึก การใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายทางจิตวิญญาณ การอ้างอิงเพื่อพินิจความหมายทางสังคม การใช้คำกามวาทศิลป์เพื่อสื่อสารถึงบ้านเกิด การใช้ความเปรียบเพื่อเชื่อมโยงบ้านเกิดกับบริบทสังคมสมัยใหม่ การใช้คำชัดเพื่อสื่อถึงเวลาและพื้นที่ที่จากมา และการใช้ภาษาสร้างอารมณ์สะท้อนใจ เพื่อช่วยให้ผู้อ่านสัมผัสได้ถึงอารมณ์ถวิลหาอดีตที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ได้อย่างชัดเจนมากขึ้น

คำสำคัญ: โหยหาอดีต, บ้านเกิด, คุณค่าของชีวิต



Abstract

This article aims to study the nostalgia in the poetry of “On The Way Home”, Thai poetry that won the S.E.A Write awards 2019 written by Angkharn Chanthathip. Using the concept of yearn for the past. Presenting the results by descriptive analysis. The results of the study showed that the poetry conveys a yearning for the past on two points is yearn for “hometown” and seeking the meaning of “value of life”. Which the authors use language strategies linked to the yearning of the past in 7 issues. First, using stories to convey emotions and feelings. Second, using promises to convey spiritual meaning. Third, reference to examine the meaning of society. Forth, using rhetorical questions to show the hometown. Fifth, using the comparison to connect the hometown and modern social context. Six, use conflicting words to convey the time and place that came from and last is the use of language creates emotional. To help the reader feel the nostalgic mood that appears in the poetry more clearly.

Keywords: nostalgia, Hometown, Life value

บทนำ

การโหยหาหรือถวิลหาอดีต (nostalgia) เป็นวิธีการมองโลกหรือวิธีการให้ความหมายแก่ประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์อย่างหนึ่ง โดยเน้นความสำคัญของจินตนาการและอารมณ์ความรู้สึกของผู้คนใน “ปัจจุบันขณะ” ที่มีต่ออดีตที่ผ่านพ้นไป ไม่สามารถย้อนกลับมาได้ นอกจากสร้างหรือจำลองขึ้นมาใหม่ในรูปของงานประเภทต่าง ๆ (พัฒนา กิตติอาษา, 2546) การแสดงอารมณ์โหยหาอดีตสื่อให้เห็นว่าผู้คนและสังคมต่างก็โหยหาหรืออยากย้อนเวลากลับไปในอดีต เพราะอดีตมีเสน่ห์และมีอิทธิพลต่อความรู้สึกจนส่งผลต่อจินตนาการของผู้คนในการนำเสนอพื้นที่และอารมณ์ที่เชื่อมโยงกับความทรงจำอันแสนหวานหรือทุกข์เศร้าขึ้นมา ทั้งนี้ เพราะไม่อาจย้อนเวลากลับไปสู่โลกของอดีตทางกายภาพได้ ดังนั้น การโหยหาหรือถวิลหาในรูปแบบต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถกระทำได้ และมักกระทำอยู่เสมอจนกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของปัจเจกบุคคลและวิถีวัฒนธรรมของสังคมโดยทั่วไป

การโหยหาอดีต เป็นการจินตนาการถึงโลกที่เราได้สูญเสียไปแล้ว โลกที่เราในฐานะปัจเจกบุคคลและสมาชิกของหน่วยทางสังคมวัฒนธรรมต่างก็เคยมีประสบการณ์ร่วมกันมาในอดีต โลกที่เคยเป็นจริงในอดีตแต่บัดนี้เหลือไว้เพียงความทรงจำและประสบการณ์ให้เราได้ระลึกถึง โลกที่วณี่เราสามารถติดต่อสื่อสารกับมันได้ก็ต่อเมื่อเราอาศัยช่องทางที่เรียกว่า “จินตนาการ” ซึ่งถูกหล่อหลอมมาโดยประสบการณ์ชีวิตและประสบการณ์ทางวัฒนธรรม ที่สำคัญคือ เราสามารถสัมผัสหรือจับต้องมองเห็นโลกที่เราสูญเสียไปแล้วนั้นได้อีกครั้ง ถ้าหากเราสามารถสร้างภาพตัวแทนโดยการผลิตซ้ำหรือฉายซ้ำผ่านและโดยความทรงจำด้วยการย้อนกลับไปจำลองเหตุการณ์ในอดีตขึ้นมาใหม่อีกครั้ง (Kelly, 1986 ;



อ้างอิงใน พัฒนา กิตติอาษา, 2546) แม้ว่าในความเป็นจริงเราจะไม่สามารถกลับไปสู่อดีตได้ แต่เราก็สามารถเดินทางกลับไปสู่โลกแห่งอดีตได้ด้วยจินตนาการและอารมณ์ฉวีไลหา

ผู้ศึกษาพบว่า การจำลองอดีตนอกจากปรากฏในบริบททางสังคมแล้ว เช่น การสร้างตลาดน้ำ สถานที่ท่องเที่ยว โดยใช้แนวคิดโหยหาอดีต ยังมีการนำเสนอในกวีนิพนธ์ด้วย ดังการนำเสนอในเรื่อง ระหว่างทางกลับบ้าน ของอังคาร จันทาทิพย์ เป็นกวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัลซีไรต์ ปี 2562

ที่ผ่านมา มีผู้สนใจศึกษาการฉวีไลหาอดีตในวรรณกรรมบ้าง แต่ไม่มากนัก เช่น ปริชญานิพนธ์ของ อุบลนภา อินพลอย (2551) เรื่องการฉวีไลหาอดีตในวรรณกรรมของเรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์ ที่เหลือปรากฏในงานประเภทสื่อบันเทิงและอื่น ๆ เช่น วิทยานิพนธ์ของ สุวรรณมาศ เหล็กงาม (2552) เรื่องการประกอบสร้างภาพเพื่อการโหยหาอดีตในรายการ “วันวานยังหวานอยู่” วิทยานิพนธ์ของ สกาวรัตน์ บุญวรรณ (2559) เรื่องย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า : พื้นที่โหยหาอดีตสู่การกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว วิทยานิพนธ์ของ สหรัฐ พหลยุทธ์ (2561) เรื่องการท่องเที่ยวแบบโหยหาอดีตย่านบางลำพู วิทยานิพนธ์ของ เกรียงไกร วัฒนาสวัสดิ์ (2555) เรื่องความจริงแท้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงโหยหาอดีต : กรณีศึกษาชุมชนตลาดสามชุกร้อยปี จังหวัดสุพรรณบุรี วิทยานิพนธ์ของ วัชรพงษ์ ปัตถาวโร (2547) เรื่อง ปรากฏการณ์โหยหาอดีตกับพฤติกรรมทางเลือกฟังเพลงไทยสากลของลูกค้ากรณีศึกษา “Parking Toys” Pub & Restaurant ย่านถนนเกษตร-นวมินทร์ การศึกษาในกวีนิพนธ์จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกคนร่วมสมัยที่มีต่ออดีตหลากหลายมากยิ่งขึ้น ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาการฉวีไลหาอดีตในกวีนิพนธ์รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ปี 2562 ของอังคาร จันทาทิพย์ ในด้านมิติการฉวีไลหาอดีต และกลวิธีทางภาษาที่เชื่อมโยงกับการฉวีไลหาอดีตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการฉวีไลหาอดีตในกวีนิพนธ์เรื่อง ระหว่างทางกลับบ้าน ของอังคาร จันทาทิพย์ ที่ได้รับรางวัลซีไรต์ ปี 2562

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

งานวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการโหยหาอดีตมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์การฉวีไลหาอดีตในกวีนิพนธ์เรื่อง ระหว่างทางกลับบ้าน ของอังคาร จันทาทิพย์ ที่ได้รับรางวัลซีไรต์ ปี 2562 ใน 2 ประเด็น คือ การฉวีไลหา “บ้านเกิด” และ การแสวงหาความหมายเกี่ยวกับ “คุณค่าของชีวิต”



วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ศึกษาดำเนินการวิจัยด้วยการรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ต่อมาจึงวิเคราะห์การโหยหาอดีตในประเด็น คือ มิติการโหยหาอดีตและกลวิธีทางภาษาที่เชื่อมโยงกับการโหยหาอดีตจากกวีนิพนธ์เรื่อง ระหว่างทางกลับบ้าน ของอังคาร จันทาทิพย์ สุดท้ายคือ การสรุปและอภิปรายผล โดยนำผลจากการวิเคราะห์มาเรียบเรียงแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการโหยหาอดีตในกวีนิพนธ์เรื่อง ระหว่างทางกลับบ้าน ของอังคาร จันทาทิพย์ พบว่า กวีนิพนธ์เรื่อง ระหว่างทางกลับบ้าน มีมิติการโหยหาอดีตใน 2 ประเด็น คือ การโหยหาความหมายเกี่ยวกับ “คุณค่าของบ้านเกิด” และการโหยหาความหมาย “คุณค่าของชีวิต” โดยผู้แต่งใช้กลวิธีทางภาษาที่เชื่อมโยงกับการโหยหาอดีตใน 7 ประเด็น คือ การใช้เรื่องเล่าเพื่อสื่ออารมณ์ความรู้สึก การใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายทางจิตวิญญาณ การอ้างอิงเพื่อพินิจความหมายทางสังคม การใช้คำถามวาทศิลป์เพื่อสื่อสารถึงบ้านเกิด การใช้ความเปรียบเพื่อเชื่อมโยงบ้านเกิดกับบริบทสังคมใหม่ การใช้คำขัดเพื่อสื่อถึงเวลาและพื้นที่ที่จากมา และการใช้ภาษาสร้างอารมณ์สะท้อนใจ กวีนิพนธ์เรื่องนี้จึงแฝงความหมายของบ้านและคุณค่าของชีวิตได้อย่างลึกซึ้งท่ามกลางสังคมที่แปรเปลี่ยนไป ดังต่อไปนี้

มิติการโหยหาบ้านเกิดในกวีนิพนธ์ไทยที่ได้รับรางวัลซีไรต์ ปี 2562

1. การโหยหาความหมายเกี่ยวกับ “คุณค่าของบ้านเกิด”

กวีนิพนธ์เรื่อง ระหว่างทางกลับบ้าน เป็นบทกวีที่ได้สร้างขึ้นจากอารมณ์การโหยหาคุณค่าและความสำคัญของบ้านตลอดทั้งเรื่อง ดังจะเห็นได้จากการที่กวีได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกคิดคำนึงถึงบ้านในอดีต โดยสื่อความหมายสำคัญของบ้านว่า บ้าน คือ สายใยแห่งความผูกพัน บ้าน คือ แหล่งพักพิงที่อบอุ่น และบ้าน คือ สถานที่เชื่อมคนไกลคนใกล้ให้อยู่ด้วยกัน โดยกวีได้นำเสนอผ่านเรื่องเล่าในวัยเยาว์ นำเสนอให้เห็นภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในบ้านที่มีสายใยร่วมกัน ซึ่งเป็นภาพที่หาได้ยากเนื่องจากปัจจุบันสมาชิกต่างก็มีภาระหน้าที่ที่ต้องดิ้นรนต่อสู้กันมากขึ้น บ้างก็มาทำงานในเมือง จนหลงลืมความเป็น “บ้าน” เสียสิ้น การโหยหาความหมายของคำว่าบ้านจึงสื่อถึงคุณค่าของการอยู่ร่วมกันดังตัวอย่างบทกวี

พ่อ แม่คงหลงเหลือเป็นเนื้อเลือด
เบื่องลือก นึกย้อน ยังอ่อนเยาว์
ต่อข่าวคราวความตายใครคนหนึ่ง
หมอกเย็บเย็บชีวิต จิตวิญญาณ

ไม่เคยเหือดแห้งธารพร้อมถ่านถั่ว
พร่ำพรายเงาแก่แก่เพียงแค่กาล
สิ้นพ่อถึงวาระแม่ เศร้าแผ่มาน
ช่างเหมือนบ้านร้างคนอยู่ คนดูแล
(ระหว่างทางกลับบ้าน : 144 – 145)



ที่ทำให้เกิด ให้ไกล ที่ให้กลับ
ที่ชีวิต จิตวิญญาณ อวสานอนณ

ที่ไม่นับเล็กหรือใหญ่ ที่ให้อยู่
ที่ทุกข์สุข ทุกฤดู อยู่ในนั้น
(ระหว่างทางกลับบ้าน : 152)

นอกจากกวีจะสื่อคุณค่าและความสำคัญของบ้านแล้ว กวียังเชื่อมโยงคุณค่าและความสำคัญของบ้านโดยเชื่อมสัมพันธ์ของคนที่อยู่ต่างพื้นที่กันให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น ดังตัวอย่างบทกวี

“กลับมาแล้ว...” คอแห้งผาก อยากรักผ่อน
ยะเยียบลม หนาววูบ กลิ่นธูปโขย
“จะดูแลลูกหลาน บ้านของเรา...”
“สู่อุคติเกิดเฒ่า...” นิ่งเสร้างัน

ยิ่งโหยหวนเสียงเห่าหอน อ่อนระโหย
สายฝนโปรย ฝ่าเมฆจับหับดวงจันทร์
“ไม่ต้องห่วงดอกเจ้า...” เสียงเสร้างัน
นาที่นั่นแหละรู้ตน คือคนตาย!...
(ระหว่างทางกลับบ้าน : 140)

ผ่านประตู หยุดลง ตรงที่ เก่า
เสร้างันวงอก หนักอึ้งยัง หลังน้ำตา

ไม่เหลือเค้าเคยเห็นเช่นคนบ้า
“พ่อ แม่ครับ ลูกเหล่า กลับมาแล้ว...”
(ระหว่างทางกลับบ้าน : 145)

2. การถวิลหาความหมายเกี่ยวกับ “คุณค่าของชีวิต”

กวีได้แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของชีวิตผ่านการตีความจากเนื้อหา กวีมองว่าบ้าน สังคม และประเทศ ในทุกวันนี้ไม่น่าอยู่ ชีวิตที่ดีควรอยู่ได้ด้วยการเกื้อกูลกัน วิถีชีวิตที่มีความสุขต้องดำเนินไปด้วยความเรียบง่าย เพราะความสุขไม่ได้มาจากการแข่งขันเพื่อเงินทองเพียงอย่างเดียว หากคือการหยุดนิ่งสำรวจความเป็นไปของชีวิต การได้ปลดสิ่งที่แบกไว้ชั่วคราวเพื่อชื่นชมความงดงามของสรรพสิ่ง กวีเล่าถึงการพลัดพรากจากบ้านเกิดที่เคยมีชีวิตที่เต็มเปี่ยมด้วยความสุข มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ในขณะที่ปัจจุบันคนกลับอยู่ในสังคมที่มีแต่ความวุ่นวาย ดิ้นรนต่อสู้ แข่งขัน จนหลายครั้งที่ทำให้เกิดความอัดอั้นหัวใจ กวีจึงได้ถ่ายทอดเรื่องราวให้ผู้อ่านได้เห็นถึงคุณค่าของชีวิตที่แท้จริง ดังตัวอย่างบทกวี

ราคาของความสุข ถูกที่สุด
ไม่ซีดกรอบ ครอบครอง ไม่ต้องคว่ำ

เพียงแค่อยุติดิ้นรน หยุดค้นหา
เปิดดวงตาสักนิดเกิด เปิดดวงใจ
(ระหว่างทางกลับบ้าน : 86)



ถึงเวลาต้องวางทุกอย่างไว้
วิถีที่รักเอ๋ย เคยอ่อนอิง

วัน วย ทุกข์ สุข และทุกสิ่ง
ที่พักพิง สั่งอีกครา ลาอีกครั้ง
(ระหว่างทางกลับบ้าน : 142)

การศึกษามิติการถวิลหาอดีตที่เกี่ยวกับบ้านเกิดและการแสวงหาคคุณค่าของชีวิต สะท้อนให้เห็นว่า ปัจจุบันผู้คนต่างมีวิถีชีวิตแบบสังคมสมัยใหม่ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมแบบเก่า เป็นผลมาจากการพัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ระบบการผลิตแบบใหม่โดยโรงงานอุตสาหกรรม การใช้เทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทอย่างมากในการดำเนินชีวิต เป็นผลให้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป ลักษณะสังคมเช่นนี้ค่อย ๆ กัดกินภาพวิถีชีวิตของคนในชนบท และค่อย ๆ ลบกลิ่นอายความเป็นบ้านนอก การถวิลหาบ้านเกิดอันเป็นจุดศูนย์รวมความรักและความผูกพันของคนในครอบครัวจึงเป็นสัญญาณแห่งความหวัง ความภูมิใจ และความศรัทธา บ้านจึงเป็นที่สร้างความหมายและคุณค่าของชีวิต

กลวิธีทางภาษาที่เชื่อมโยงกับการถวิลหาอดีตในกวีนิพนธ์ไทยที่ได้รับรางวัลซีไรต์ ปี 2562

กวีนิพนธ์เรื่อง ระหว่างทางกลับบ้าน ของอังคาร จันทาทิพย์ ได้ถ่ายทอดปรากฏการณ์การโยยหาอดีตผ่านกลวิธีทางภาษาอย่างแยบคาย เพื่อนำผู้อ่านไปสู่การสร้างจินตนาการถึงบ้านและสังคมในอดีต การสื่อความหมายที่เด่นชัดของคำว่า “บ้าน” ดังนี้

1. การใช้เรื่องเล่าเพื่อสื่ออารมณ์ความรู้สึก

กวีใช้เรื่องเล่าในอดีตเพื่อสื่ออารมณ์ความรู้สึก การเล่าเรื่องที่มีทั้งตัวละคร ฉาก สถานที่ กิจกรรมต่าง ๆ และอารมณ์ความรู้สึกของผู้คน ช่วยให้ผู้อ่านเห็นถึงอดีตที่แตกต่างจากปัจจุบันอย่างชัดเจน โดยเฉพาะ การใช้เรื่องเล่าในวัยเด็กมาดำเนินเรื่องช่วยให้บทกวีมีความน่าสนใจ และช่วยให้เข้าถึงอารมณ์ถวิลหาได้อย่างลึกซึ้ง อีกทั้งมีแก่นเรื่องที่มุ่งเน้นการถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับบ้านให้เห็นอย่างเด่นชัด การนำเสนอฉาก ตัวละคร บรรยากาศ และคำพูดของตัวละครจึงสามารถเสริมจินตนาการถึงอดีตได้อย่างสิ้นไหล และสามารถสื่อความหมายอย่างลงตัว ดังการสร้างบรรยากาศในท้องเรื่องซึ่งมีกลิ่นอายของสังคมชนบท ช่วยให้อารมณ์การถวิลหาอดีตโลดแล่นอย่างมีชีวิตชีวา ดังตัวอย่างบทกวี

ลูกเอ๋ย... พุงไม่ไซ่ทุกอย่าง
กว้างกว่าโค้งฟ้าครอบ โคงขอบุ้ง
ลูกเอ๋ย ปูของเจ้าเล่าให้ฟัง
ตอนนั้นพ่อก็เช่นเจ้า ยังเยาว์วัย
เรื่องกว่ารู้ “เมื่อรุ่งลงกินน้ำ...”
ต่อมานแต่นั้นฝันเนืองเนือง

โลกยังมีที่ทางกว้างกว่าพุง
นานมาแล้ว พ่อเคยมุ่ง เคยหมายไป...
ไอ้ เรื่องเล่าแต่เก่าหลัง ฟังเหลวไหล
แต่หัวใจทุกห้องรู้รองเรื่อง
ยังทอดลำแสงทอมาต่อเนื่อง
ฝันคะนึ่งถึงฟ้าเบื้องโพนเรื่องราว



ที่โคนรุ้ง “เมื่อรุ่งลงตกน้ำ...
“เกิดเป็นแสงพวยพุ่งสายรุ้งพราว

ด้วยชั้นเงิน ชั้นทองคำ...” ปู่ย่ากล่าว
เหนือทุ่งข้าวเหนือทุ่งป่าป่างาม...”
(ระหว่างทางกลับบ้าน : 30 - 31)

จากบทกวี กวีใช้ตัวละครแม่เป็นผู้เล่าเรื่องให้ลูกฟังในปัจจุบัน โดยเรื่องเล่าในวัยเด็กของพ่อเล่าเกี่ยวกับรุ่งกินน้ำว่า พ่อเคยใช้ชีวิตอยู่ในทุ่งนา เมื่อตอนเด็กพ่อชอบดูแสงรุ้งที่ทอดตัวลงกินน้ำ โดยแฝงความเชื่อเกี่ยวกับรุ้งว่า รุ้งได้ทอดตัวลงตกน้ำด้วยชั้นเงินและชั้นทองคำ เป็นภาพที่งดงามยิ่งนัก ทำให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการไปในโลกแห่งอดีตได้อย่างชัดเจน ช่วยให้เข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกในวัยเด็ก บรรยากาศและกลิ่นอายของเรื่องเล่า และยังสามารถแสดงให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องรุ้งโดยเล่าผ่านเรื่องในวัยเด็กของพ่อ ซึ่งในปัจจุบันความเชื่อในเรื่องรุ้งดูเหมือนจะจางหายไปกับคนรุ่นใหม่ และเรื่องเล่าความเชื่อของคนรุ่นเก่าได้ถูกกลืนกินหายไปกับวิถีชีวิตของคนในสังคมเมืองและสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

2. การใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายทางจิตวิญญาณ

กวีนิพนธ์เรื่อง ระหว่างทางกลับบ้าน กวีใช้สัญลักษณ์แฝงอยู่ในเนื้อความ ทำทนายให้ผู้อ่านหาความหมายที่ซุกซ่อนอยู่ อันแสดงให้เห็นถึงลีลาและชั้นเชิงทางภาษาของกวีได้เป็นอย่างดี การใช้สัญลักษณ์จะช่วยให้ผู้อ่านได้มองเห็นภาพในมุมมองที่ลึกซึ้ง โดยที่กวีไม่จำเป็นต้องนำเสนอเรื่องราวให้ยืดเยื้อ ดังนี้

เขาผู้ถูกบังคับให้สูญหาย!...
เจียบและเบา ฝืนเท่านั้น สันสะเทือน
มรสุมคลุมขุนเขาตะนาวศรี
เบาและเจียบ เหยียบอย่างลงกลางใจ

ยิ่งกว่านิยาย ขยายนิยาม ‘ความป่าเถื่อน’
ทิ้งรอยเกลื่อนซากปรัก แล้วจากไป
หลังน้ำตาจนไม่มีที่จะไหล
บังคับใครสักคนต้องสูญร่องรอย!
(ระหว่างทางกลับบ้าน : 118)

จากบทกวีได้สะท้อนให้เห็นถึงวิกฤตการณ์ทางสังคมในปัจจุบันว่า สังคมในทุกวันนี้ผู้มีอำนาจและอิทธิพลต่างใช้อำนาจและอิทธิพลนั้นเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง และเพื่อผลประโยชน์ของพวกเขาบ้าง โดยใช้อำนาจและอิทธิพลเหล่านั้นในการเอารัดเอาเปรียบผู้ที่ด้อยกว่าตน หรืออาจจะกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ผู้ที่มีอำนาจเงินย่อมจะทำตามความต้องการของตนเอง หากผู้ที่ด้อยกว่าขัดขวางผลประโยชน์แล้วก็จะยอมทำได้ทุกอย่างเพื่อจะกำจัดคนเหล่านั้นไป จึงเป็นที่มาของ “ถูกอุ้ม” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงอำนาจมืดที่ใช้ข่มเหงรังแกผู้บริสุทธิ์ และเป็นสัญญาณที่ทำให้รู้ว่าผู้ที่ด้อยกว่ายอมทำอะไรกับผู้ที่ใช้อำนาจข่มเหงรังแกผู้อื่นไม่ได้เลย ผู้บริสุทธิ์ก็กลับสูญหายไปจากผืนป่าที่เขาพยายามปกป้องรักษา ลูกเมียของเขายังคงรอ



คอยให้เขากลับมาในสักวัน เป็นสัญลักษณ์ที่แฝงความหมายของการหายไปของนักอนุรักษ์ผืนป่า เห็นได้ว่า กวีพยายามใช้สัญลักษณ์เพื่อเชื่อมโยงกับบ้านนอกที่มีแต่ความบริสุทธิ์ เต็มไปด้วยผืนป่า ซึ่งขัดแย้งกับยุคปัจจุบันที่มีอำนาจมืดเต็มไปหมด การใช้ “บ้าน” จึงเป็นตัวแทนของการให้คุณค่าแก่บ้านเกิด

3. การอ้างอิงเพื่อพินิจความหมายทางสังคม

การอ้างอิงเพื่อพินิจความหมายทางสังคม เป็นการอ้างอิงบริบทต่าง ๆ ตั้งแต่จุดที่เล็กที่สุด นั่นคือ บ้านที่มีทั้ง “เสา” “เรือนชาน” “พ่อแม่” ไปสู่บ้านในจุดที่ใหญ่ที่สุด นั่นคือ บ้านที่หมายถึงสังคม เช่น “เดือนแห่งบุญ” สื่อถึงประเพณีที่สำคัญทางศาสนาที่หลอมรวมคนใกล้ไกลให้มาทำบุญที่บ้านเกิด บ้างก็ได้ทำพิธีทางศาสนาอิสลาม เพราะมีการอ้างอิงการละหมาด และคัมภีร์ “อัลกุรอาน” จึงทำให้ผู้อ่านเข้าใจในความหมายของคำว่า “บ้าน” ว่า ไม่ได้ขึ้นอยู่กับขนาดพื้นที่ของบ้าน ไม่ได้ขึ้นอยู่กับบ้านหลังเล็กหรือบ้านใหญ่ แต่คำว่า “บ้าน” ได้สร้างนัยความหมายว่าเป็นสถานที่รวมความรักและความผูกพันของคนในครอบครัวและสังคม บ้านจึงเป็นบ้านหลอมชีวิตและจิตวิญญาณของผู้คน ดังตัวอย่างบทกวี

‘ตลับเมตร’

สิ้นเสาหลัก บ้านไม่มีใครอยู่	ทุกอณู แน่นชนิดความอัดอั้น
“ไม่เหลือवाल แต่กลับแก่งแย่งชิงกัน”	สะบัดไยขาด ญาติพี่น้อง
“พ่อแม่อยู่ มีไหม มีใครอยู่..”	เคยรับรู้ มีเรือนชาน มีบ้านช่อง?...”
“ชายบ้านกิน!” รินอาบหน้า น้ำตานอง	“สิ่งเดียว ไม่เหลือวามอง...” ร้องสั่งลา

(ระหว่างทางกลับบ้าน : 41 - 42)

ไม่ใช่บ้าน อยู่นานคล้ายกลายบ้าน	เป็นวันวาน ครรภ์แห่งทุกข์ ถูกคุมขัง
พันเรือนจำ ถือกำเนิด เกิดอีกครั้ง	เหมือนตกฟากจากฝั่งพลาดพลั้งมา

(ระหว่างทางกลับบ้าน : 56)

วังเวงอก บ้านเอย เคยอบอุ่น	ใครเคยบอก “เดือนแห่งบุญจะกลับบ้าน”
พรมละหมาด และนั่น อัลกุรอาน	ไม่ถูกปู และท่องอ่านมานานนัก

(ระหว่างทางกลับบ้าน : 96)

บทกวียังได้สะท้อนให้เห็นถึงความหมายของบ้านที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย ในอดีตความหมายของบ้านมักจะเป็นความหมายแคบ คือ หมายถึงบ้านที่เป็นที่อยู่อาศัยของสมาชิกในครอบครัว และเป็นศูนย์รวมความรัก ความอบอุ่น และความผูกพัน ในขณะที่สังคมปัจจุบันความหมายของบ้านได้เปลี่ยนไป สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งของคนที่มีบ้าน หมายถึง เรือนจำซึ่งคนกระทำผิดอยู่เป็นเวลายาวนาน ราวกับว่าเรือนจำนั้นคือบ้านของตัวเอง บ้างก็ว่าบ้าน คือ ห้องเช่า อันบ่งบอกให้เราได้เห็น “บ้าน” นั้น



หาได้ขึ้นอยู่กับความรู้สึก บ้านที่ดีจึงเป็นสถานที่แห่งสายใยความผูกพันของคนในครอบครัว บ้านที่หมายถึงสังคมอันแสดงให้เราเห็นว่าทุกคนมีส่วนในการสร้างบ้าน หากว่าคนในสังคมยังคงขัดแย้งกัน บ้านก็คงไม่เป็นบ้านที่สมบูรณ์ได้ แต่บ้านในความหมายของคนปัจจุบันกลับไม่สงบสุข มีแต่ความทุกข์

4. การใช้คำถามวาทศิลป์เพื่อสื่อสารถึงบ้านเกิด

การตั้งคำถามวาทศิลป์เป็นชั้นเชิงทางภาษาของกวีที่ดี กวีไม่ต้องการคำตอบ แต่ถามเพื่อให้ผู้อ่านได้คิดและตีความหมาย ในบทกวีเป็นการตั้งคำถามให้ผู้อ่านได้ใคร่ครวญว่า “บ้าน” ที่หมายถึงสังคมและประเทศมาถึงจุดนี้ได้อย่างไร กวีได้แฝงนัยความหมายไว้ในเนื้อความให้ผู้อ่านได้ตีความเพื่อหาคำตอบซึ่งในบทกวีตอนอื่น ๆ กวีได้แสดงให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของบ้าน ดังตัวอย่างบทกวี

เรามาถึงจุดนี้ได้อย่างไรหรือ?

เลือดที่ไหล หนองเนาเหนอะ เปื้อนเปรอะนั้น

แผลที่มีต่อต่างสะกิด ต่างปิดกัน

เราออกแบบ เราเลือกสรร สร้างกันเอง

(ระหว่างทางกลับบ้าน : 88)

บ้านมาถึงจุดนี้ได้อย่างไรหรือ?

เลือกบางมุมร้าวราน เลือกผ่านเลื่อน

ถามทั้งมือยังกุมมีดกรีดเหมือน

ย่ำเตือนหัวใจ รู้-ไม่รู้?

(ระหว่างทางกลับบ้าน : 89)

อยู่อย่างไร ใจและร่าง อยู่อย่างไร

ลูก สามี่ เลือดหลังลงพรั่งพรู

บ้านที่ใครไม่นับญาติ หรืออาจอยู่

ความหดหู่ ความเศร้าเป็นเสาเรือน

(ระหว่างทางกลับบ้าน : 98)

แต่ละห้อง ก้าวผ่าน บานประตู

ยังเหลือความหมาย คงสายใย

ร่างคนอยู่ ยังเรียกขาน ว่าบ้านไหม

มองหยากใยในห้องโถงระโยงระยงค์

(ระหว่างทางกลับบ้าน : 146)

บทกวีได้สะท้อนให้เห็นว่า คนในสังคมล้วนทำร้ายซึ่งกันและกัน กวีได้ใช้คำถามวาทศิลป์เพื่อจะถามว่า “บ้าน” ที่หมายถึงสังคมมาถึงจุดนี้ได้อย่างไร เพื่อให้ผู้อ่านอุกคิดใคร่ครวญและหาคำตอบด้วยตนเอง และเพื่อให้ผู้อ่านมีความเอื้ออาทรและความรักต่อกัน กวีจึงได้ทิ้งท้ายคำถามว่าบ้านที่ไม่มีคนอยู่เราจะเรียกว่าบ้านอีกหรือไม่ เพื่อให้คนในสังคมได้มีสำนึกรักและสร้างสังคมด้วยความเข้าใจกันมากขึ้น



5. การใช้ความเปรียบเพื่อเชื่อมโยงบ้านเกิดกับบริบทสังคมสมัยใหม่

อังคาร จันทาทิพย์ ใช้ภาษาได้อย่างมีเสน่ห์ กวีมักใช้ความเปรียบเพื่อทำให้เห็นเรื่องราวที่ต่างกัน หรือเปรียบเพื่อให้เห็นสิ่งที่ต้องการนำเสนออย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้อ่านจำเป็นต้องอาศัยการตีความจากสิ่งที่นำมาเปรียบ มีทั้งที่เป็นอุปมาและอุปลักษณ์ เป็นเครื่องมือสำคัญที่กวีใช้เพื่อสื่อถึง “บ้าน” ดังกวีได้เปรียบ “ระดับน้ำ” กับเรี่ยวแรงในการทำงานและการใช้ชีวิตที่เหน็ดเหนื่อย “ลูกดิ่ง” เปรียบกับความล้มเหลว “เกรียง” เปรียบกับไม้ค้ำที่ใช้ร้องเพลง เพื่อให้เห็นการมีความสุขในชีวิตได้แม้จะทำงานที่ขายแรง “อ่างผสมปูน” เปรียบเหมือนการอยู่ร่วมกันของคนที่มาจากต่างครอบครัวเพื่อมาทำงาน “เหล็กฉาก” เปรียบเหมือนความอดทนและความโดดเดี่ยวในการใช้ชีวิตว่าจะต้องมีความหนักแน่น “สาวนและดอกสาวน” เปรียบเหมือนเครื่องมือที่ใช้ในการทำมาหากินของคนที่ใช้แรงงานในการสร้างบ้าน โดยเปรียบเทียบว่า ดอกสาวนที่ใช้เจาะไม้ หากว่าเรานำมาเจาะปูนก็จะทำให้สูญเปล่า เหมือนกับการใช้ชีวิตที่ต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ “ค้อนและเลื่อย” เปรียบอุปกรณ์ที่ใช้ตัด ถอนและตอกไม้ให้แน่นเหมือนชีวิตที่ต้องมีการลด เพิ่ม หรือปรับปรุงเพื่อให้เป็นชีวิตที่สมบูรณ์ “ตลับเมตร” เปรียบเป็นเครื่องมือที่ใช้วัดคุณค่าของชีวิตและสายใยของคนในครอบครัว “กบไสไม้” เปรียบเครื่องมือที่ไว้ใช้ไสเนื้อไม้ให้เรียบกับการดำเนินชีวิตที่ต้องไสให้เรียบเนียน ด้วยการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิต “ปากกาและกระดาษ” เหมือนการทำงานเพื่อเลี้ยงชีพของกวี โดยกวีได้สร้างบ้านให้แม่อยู่จากน้ำพักน้ำแรงในการแต่งบทกวี และได้สอดแทรกความโหยหาคิดถึงพ่อผู้ล่วงลับจากโลกนี้ไปแล้ว ดังตัวอย่างบทกวี

‘ลูกดิ่ง’

จะชักหน้า เชือกก็ดิ่ง ไม่ถึงหลัง
ร้าง ไม่ร้าง แรกรัก เคยผลักรุน

เบื่องลิกหยั่ง ก้นบึ้งใจ ร้างไออุ่น
ต้นทุน จำทน คือต้นทาง
(ระหว่างทางกลับบ้าน : 37)

‘เหล็กฉาก’

บางพื้นผิวชีวิต ปกปิดไว้
แข็งที่อกกับโดดเดี่ยว จึงเกี่ยวดอง

ฉากมุ่มใจ ต่อต้านการแตะต้อง
รู้สึก ตรึกตรอง ต้องเส้นตรง!
(ระหว่างทางกลับบ้าน : 39)

ดอกเจาะไม้ ใช้เจาะปูน สูญเสียเปล่า
ตื่น ลึก เจาะอย่างไร ใช้เวลา

รู้ผ่อนหนัก ผ่อนเบา อย่างเขาว่า
งานบางหน้า บ้านบางหลัง ทั้งชีวิต
(ระหว่างทางกลับบ้าน : 40)



นอกจากนี้ก็ยังได้ใช้ความเปรียบเทียบจริงเพื่อสื่ออารมณ์ความรู้สึกที่ลึกซึ้งถึงบ้านที่ไม่มีแม่ โดยแสดงให้เห็นถึงความหนาวเหน็บจะพรรณนาที่เกิดจากการสูญเสียผู้เป็นที่รักยิ่ง ฤดูร้อนในเดือนมีนาคมจึงกลายเป็นความเหน็บหนาวดังเช่นในฤดูหนาว ดังตัวอย่างบทกวี

ธรรมดาสามัญ...

หนาวฟ้า มีนาคม ห่มดวงดาว

แม่ครับ ไม่คาดฝัน ดึกนั้นหนาว

เหน็บหนาวร้าง เกิดอุโมงค์อกผิงไฟ

(ระหว่างทางกลับบ้าน : 40)

รื้อและสร้าง ยิ่งเสื่อมทรุด ไม่หยุดหย่อน

สร้างและรื้อ ส่วนเหลือรอด มอดปลวกเล็ม

ดอกเส้าเข็ม โยกโคลน ถอนเส้าเข็ม

คงคาเว้เค็ม เลือดเนื้อ หยาดเหงื่อไคล

(ระหว่างทางกลับบ้าน : 89)

กวีเปรียบบ้านที่สร้างไม่เสร็จกับสังคมที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งของผู้คน โดยกวีได้เชื่อมโยงให้เห็นถึงการสร้างบ้านกับการสร้างสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสังคมที่เปรียบกับบ้านนั้นไม่สามารถจะสร้างเป็นบ้านที่สมบูรณ์ได้ หากว่าคนในสังคมยังคงสร้างบ้านจากความขัดแย้งและทำร้ายกัน

6. การใช้คำชัดเพื่อสื่อถึงเวลาและพื้นที่ที่จากมา

จากการศึกษาการวิพากษ์วิจารณ์เรื่อง ระหว่างทางกลับบ้าน พบว่า กวีใช้คำในบริบทที่หลากหลายเพื่อสื่อถึงเวลาและพื้นที่ที่จากมา โดยให้เห็นภาพพื้นที่ในสังคมในอดีตคู่ขนานไปกับภาพพื้นที่ในสังคมปัจจุบัน การใช้ชีวิตในสังคมเมืองหลวงภายใต้ความกดดันที่มีแต่การแข่งขัน แก่งแย่งชิงดี และความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคม การจะหลีกเลี่ยงจากความรู้สึกที่กำลังเผชิญอยู่ในสังคมสมัยใหม่นั้น คงทำได้เพียงแค่การหลีกเลี่ยงทางความคิด เพื่อจะพาตัวเองวนกลับไปสู่พื้นที่และความรู้สึกในอดีตที่ตนได้เคยสัมผัสและพลัดพรากมา ดังการใช้คำชัดที่ปรากฏบ่อยครั้ง กวีใช้ถ้อยคำที่มีความหมายชัดเจนหรือตรงกันข้ามอย่างกลมกลืนกัน เพื่อเพิ่มความหมายของสิ่งที่ต้องการสื่อ เช่น คำว่า “หวานเศร้า” เพื่อสื่อถึงอารมณ์เศร้าที่รุนแรงด้วยคำที่นุ่มนวล ดังตัวอย่าง

จากทุ่งอีสาน ไปหวานเศร้าทุ่งท้าวแกน

ด้วยชีวิต จิตวิญญาณ บันดาลใจ

‘ด่วน บ.ช.ส.’ สนวนทิศ คิดถึงทุ่ง

ฟังข่าวกล่องสะตอชื้อติดมือมา

ยากแค้น พันข้าม งดงามได้

เป็นไฟ เป็นฝัน ข้ามวันเวลา

ขณะมุ่งเข้าเมือง ทางเบื้องหน้า

คิดถึงแสงวานแกงปลาว่าเหวใจ

(ระหว่างทางกลับบ้าน : 34 - 35)



กวีมีการเลือกใช้คำชัดคือ “หมู่บ้าน” กับ “โรงงาน” หมู่บ้านใหม่ กับ ถิ่นเหย้าชาวบ้านป่าทุ่งสีทอง กับ เงินตรา เพื่อสื่อสารความขัดกันของสังคมชนบทและเมืองหลวงที่เต็มไปด้วยอำนาจของทุนนิยม ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพและเกิดความรู้สึกคล้อยตาม ดังตัวอย่างบทกวี

หมู่บ้านเคยคงอยู่เป็นหมู่บ้าน
ล้นจากเมืองมาหมู่บ้าน ไม่นานปี
เป็นหมู่บ้าน หมู่บ้านใหม่ ไกลล์ภูเขา
เปลี่ยนทุ่งสีทองของชวานา

จนโรงงานผ่านมาถึงที่นี่
บ้านจัดสรรค่อยค่อยมี ค่อยค่อยมา
เปลี่ยนถิ่นเหย้า แปลงย่านชาวบ้านป่า
เป็นเงินตรา จับจ่ายลมหายใจ
(ระหว่างทางกลับบ้าน : 45)

7. การใช้ภาษาสร้างอารมณ์สะท้อนใจให้หวนนึกถึงบ้านเกิด

กวีมักใช้ภาษาที่ละเมียดละไมเพื่อให้อ่านเกิดความรู้สึกคล้อยตามสิ่งที่กวีได้กล่าวถึง ซึ่งทำให้อ่านมีความรู้สึกกร่วม และตีความไปกับอารมณ์ความรู้สึก เช่น กวีเลือกใช้ภาษาให้เกิดอารมณ์สะท้อนใจด้วยการสื่อถึงช่วงเวลาของเทศกาลสำคัญอย่างวันสารทเดือนสิบและวันสงกรานต์เดือนห้า ผู้คนที่ใช้ชีวิตอยู่ในเมืองหลวงต่างไม่ได้เดินทางกลับบ้านเกิดของตน ด้วยเพราะต้องทำงานหาเลี้ยงชีพด้วยความแข่งขันแบกความรู้สึกถวิลหาบ้านเกิดอย่างสุดซึ่งท่ามกลางวิถีชีวิตในเมืองหลวงที่แสนเดียดวาย ดังตัวอย่างบทกวี

สารทเดือนสิบไม่มา สงกรานต์เดือนห้าไม่เห็น
หวนคิดถึงสองข้างทางเคยคุ้น

ยะเยียบเย็น หัวอกเอ๋ย เคยอบอุ่น
อบอวลกลิ่นแผ่นดินกรุ่น อุ่นนัยน์ตา
(ระหว่างทางกลับบ้าน : 76)

จากบทกวีข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นถึงการพลัดพรากจากถิ่นที่เคยอยู่อาศัย จากบ้านเกิดมาทำงานเพื่อความอยู่รอดในเมืองหลวงด้วยความรู้สึกยากจนขั้นแค้นใจ ทำให้เกิดความถวิลหาที่ที่ตนได้เคยจากมา และยังแสดงให้เห็นว่าผู้คนที่พลัดพรากจากถิ่นที่เคยอยู่อาศัย จากบ้านเกิดมาต่างใช้ชีวิตในวิถีที่เปลี่ยนแปลงไป จากเคยใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายและอยู่กับธรรมชาติ มาเป็นการใช้ชีวิตที่เร่งรีบและต่างแก่งแย่งแข่งขันกัน ที่ที่เคยเป็นหมู่บ้านก็กลับกลายเป็นโรงงาน และเกิดเป็นบ้านจัดสรรขึ้นหนาแน่นเปลี่ยนที่ที่เคยเป็นท้องทุ่งนากลายเป็นที่ที่ทุกคนต่างจับจ่ายใช้สอยเงิน นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่าผู้คนที่ลี้ภัยเข้ามาใช้ชีวิตในเมืองหลวงนั้นต่างไม่ได้กลับไปยังที่ที่ตนได้เคยจากมา แม้ว่าจะจะเป็นช่วงเทศกาลหรือวันสำคัญใด ๆ วิถีชีวิตในเมืองหลวงได้บีบให้ผู้คนเหล่านั้นต่างใช้ชีวิตอย่างเดียดวายด้วยความโหยหาบ้านที่ตนได้เคยจากมา การกลับบ้านจึงเป็นความคิดคะเนิงอยู่ภายในใจของผู้คนเหล่านี้



สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาการถวิลหาคุณค่าของบ้านเกิดและคุณค่าของชีวิตจากเรื่อง ระหว่างทางกลับบ้าน พบว่า กวีนิพนธ์เรื่องนี้ได้สื่อถึงการถวิลหาอดีตในหลายมิติ ได้แก่ คือ การถวิลหาความหมาย “คุณค่าของบ้านเกิด” และ การถวิลหาความหมาย “คุณค่าของชีวิต” ผ่านกลวิธีทางภาษาที่เชื่อมโยงกับการถวิลหาอดีตใน 7 ประเด็น คือ การใช้เรื่องเล่าเพื่อสื่ออารมณ์ความรู้สึก การใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายทางจิตวิญญาณ การอ้างอิงเพื่อพินิจความหมายทางสังคม การใช้คำถกถามวาทศิลป์เพื่อสื่อสารถึงบ้านเกิด การใช้ความเปรียบเพื่อเชื่อมโยงบ้านเกิดกับบริบทสังคมสมัยใหม่ การใช้คำขัดเพื่อสื่อถึงเวลาและพื้นที่ที่จากมา และการใช้ภาษาสร้างอารมณ์สะท้อนใจ สื่อถึงบริบทบ้านที่เป็นจุดเล็ก หมายถึง บ้านของตนเอง ขยายกว้างออกไปสู่จุดใหญ่ ที่ความหมายถึงประเทศและโลก กวีให้มุมมองของ “บ้าน” ผ่านเรื่องเล่าในวัยเยาว์ ทำทนายการตีความหมายจากผู้อ่าน การสร้างประเด็นและการดำเนินเรื่องของกวีมีความน่าสนใจ ให้ติดตาม ซึ่งกวีได้สอดแทรกอารมณ์การถวิลหาไว้ได้อย่างลึกซึ้ง สร้างเอกภาพแก่นเนื้อเรื่องโดยรวมได้เป็นอย่างดี กวีนิพนธ์เรื่อง ระหว่างทางกลับบ้าน จึงเป็นบทกวีที่สามารถย้อนภาพ “บ้าน” ในอดีตและสื่อถึงคุณค่าของบ้านเกิดและคุณค่าของชีวิตได้อย่างลงตัว ฉาก ตัวละคร และบรรยากาศสามารถผูกเรื่องให้สอดรับกันได้อย่างละเอียดละไม และเมื่อพิจารณาให้ลึกกลงไปจะเห็นว่ากวีได้นำเสนอความหมายของ “บ้าน” ในมิติใหม่ และได้พูดถึงการเดินทางกลับบ้าน รวมทั้งได้ใช้ภาพลักษณ์ของบ้านเพื่อวิพากษ์สังคมที่มีความขัดแย้ง

การศึกษาการถวิลหาอดีตจากกวีนิพนธ์เรื่อง ระหว่างทางกลับบ้าน เป็นการถวิลหาประสบการณ์เมื่อครั้งในอดีต รวมทั้งการถวิลหาที่ที่ตนได้เคยจากมา ซึ่งให้ความสำคัญกับจินตนาการและอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่ออดีต ผ่านเรื่องเล่าและความทรงจำต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นว่ากวีนิพนธ์เรื่องนี้ เป็นภาพสะท้อนการถวิลหาอดีตทั้งของกวีและของตัวละคร เป็นการย้อนภาพวิถีชีวิตของคนในชนบท ผ่านมุมมองในการเล่าเรื่องและการใช้ภาษามีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้อ่านเห็นคุณค่าและความสำคัญของบ้าน กล่าวได้ว่า อังคาร จันทาทิพย์ ใช้บ้านเกิดเป็นรูปธรรมในการโหยหาอดีตและบ้านเกิด นำไปสู่ระดับจิตวิญญาณที่จะให้เข้าใจ “ชีวิต” ได้ การถวิลหาอดีตของอังคาร จันทาทิพย์ จึงเป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่สำคัญของกวีนิพนธ์ชุดนี้ที่พ่ายย้อนกลับไปหาอดีตคือบ้านเกิด เพื่อย้อนกลับไปทำความเข้าใจตัวตนของตนเองที่อาจจะสูญหายไประหว่างทางที่จากบ้านมา แต่ระหว่างทางที่กลับมาบ้านคือ การทบทวนชีวิตตนเองอีกครั้ง

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงไกร วัฒนาสวัสดิ์. (2555). *ความจริงแท้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงโหยหาอดีต : กรณีศึกษาชุมชนตลาดสามชุกร้อยปี จังหวัดสุพรรณบุรี*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พัฒนา กิตติอาษา. (2546). *มานุษยวิทยากับการศึกษาปรากฏการณ์โหยหาอดีตในสังคมไทยร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.



- วัชรพงษ์ ปัตถาวโร. (2547). *ปรากฏการณ์โหยหาอดีตกับพฤติกรรมทางเลือกฟังเพลงไทยสากลของลูกค้ากรณีศึกษา "Parking Toys" Pub & Restaurant ย่านถนนเกษตร-นวมินทร์*. วิทยานิพนธ์ ศศ.บ. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สกาวิรัตน์ บุญวรรณ. (2559). *ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า : พื้นที่โหยหาอดีตสู่การกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนามนุษย์และสังคม). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สทธิรัฐ พหลยุทธ์. (2561). *การท่องเที่ยวแบบโหยหาอดีตบ้านบางลำพู*. วิทยานิพนธ์ สด.บ. (สถาปัตยกรรม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สุวรรณมาศ เหล็กงาม. (2552). *การประกอบสร้างภาพเพื่อการโหยหาอดีตในรายการ "วันวานยังหวานอยู่"*. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. (การสื่อสารมวลชน). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุบลนภา อินพลอย. (2551). *การถวิลหาอดีตในวรรณกรรมของเรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์*. ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.